

La dissuasion Française

De Franse nucleaire doctrine in het verleden en in de nieuwe strategische omgeving

J.M. à Campo - luitenant-kolonel van de Koninklijke Luchtmacht*

Inleiding

Medio jaren vijftig is Frankrijk begonnen met de ontwikkeling van nucleaire wapens om internationaal status te verwerven. Het is vervolgens generaal De Gaulle geweest die een onafhankelijke afschrikingsstrategie heeft ontwikkeld, gebaseerd op het principe massale vergelding *représailles massives*. Frankrijk verwierp de NAVO *flexible response* strategie, met als gevolg dat de Franse afschrikingsstrategie sterker werd dan die van de NAVO. Hiermee creëerden de Fransen tegelijkertijd een probleem voor zichzelf, namelijk de vraag wanneer tot massale vergelding moet worden overgegaan. De westerse 'bondgenoten' keken argwanend naar de Fransen. Vooral West-Duitsland was sterk verontrust over de stationering van Franse kernwapens op zijn grondgebied, met name in combinatie met een andere doctrine dan die van de NAVO-bondgenoten. Frankrijk formuleerde de doctrine van 'het laatste waarschuwingsschot', alleen af te geven door de Franse president, alvorens de strategische nucleaire strijdkrachten te ontplooiën.

Evenals voor andere staten die nucleaire wapens als afschrikingsmiddel kenden, ontstond na het einde van de Koude Oorlog voor Frankrijk een

probleem: het ontwikkelen van een nucleaire strategie voor het geval nationale belangen buiten het grondgebied worden bedreigd. In de huidige context van nucleaire afschrikking spelen in het Franse denken vier ontwikkelingen een cruciale rol.

- In de eerste plaats nucleaire ontwapening. Frankrijk heeft zijn nucleaire afschrikingscapaciteit behouden, maar heeft toch een aanzienlijke bijdrage geleverd aan het ontwapeningsproces.
- Ten tweede de proliferatie van massavernietigingswapens (waaronder ballistische raketten).
- Ten derde de voortschrijdende ontwikkelingen op het gebied van *missile defence*.
- Ten slotte de ontwikkelingen op het gebied van conventionele wapens (steeds preciezer en steeds krachtiger), hoewel deze ontwikkelingen het unieke karakter van nucleaire wapens niet hebben aangetast.

In deze context heeft Frankrijk zijn nucleaire strategie, waarbinnen afschrikking het sleutelwoord blijft, aangepast en baseert deze thans op de volgende fundamentele principes:

- de Franse afschrikking moet het voortbestaan van de Franse staat zekerstellen bij een aanval door een vijandige mogendheid;
- het zekerstellen van vrijheid van handelen van de Franse politieke leiders, in het geval een regionale mogendheid, in het bezit van mas-

savernietigingswapens, de vitale belangen van Frankrijk bedreigt;

- een substantiële bijdrage leveren aan de mondiale afschrikingscapaciteit van de NAVO of in het kader van een Europees bondgenootschappelijk optreden.

In dit artikel besteed ik eerst aandacht aan de Franse nucleaire afschrikingsdoctrine in het verleden. Daarna ga ik in op de actuele ontwikkelingen in Frankrijk op het gebied van nucleaire doctrine. Daarbij besteed ik eveneens aandacht aan de Franse gedachte met betrekking tot afschrikking, of zoals de Fransen formuleren *dissuasion*, in het Europese kader.

De Franse nucleaire doctrine in het verleden

De ontwikkeling van het nucleaire afschrikingsconcept

Op 6 augustus 1945, met het bombardement op Hiroshima, werd het nucleaire wapen voor het eerst als middel ter vergelding ingezet. Van implementatie van een nucleaire strategie is echter pas sinds 1953 sprake. Op dat moment voerde oud-SACEUR en nieuwe president van de Verenigde Staten, Eisenhower, voor het eerst een nucleaire strategie in. Tot die tijd was het nucleaire wapen een middel voor noodgevallen, zonder een bijbehorende strategie en doctrine.

Begin 1954 werd de nieuwe Amerikaanse defensiepolitiek gepresenteerd, met inbegrip van het concept

* De auteur is liaison-officier bij de *Etat-Major Interarmées de planification opérationnelle* in Creil Cedex, Frankrijk.

betreffende de strategische inzet van kernwapens als represaillecapaciteit. Gelijkijdig waren de Amerikanen echter bezig tactische kernwapens in West-Europa te stationeren, waarvan de inzet veel vroeger in het crisis-spectrum was voorzien.

In december 1954 geeft de NAVO-Raad aan de militaire autoriteiten toestemming om een strategisch concept te ontwikkelen. Het concept wordt uiteindelijk in december 1957 goedgekeurd. Frankrijk is bij de ontwikkeling ervan intensief betrokken. De generaals Ely en vervolgens Valluy, chefs van de Franse Permanente Vertegenwoordiging bij de NATO *Standing Group* houden de politieke en militaire leiding in Frankrijk continu op de hoogte van de ontwikkelingen. Bovendien heeft Frankrijk een vertegenwoordiger in de *New Approach Group*. Deze groep is ingesteld door de nieuwe SACEUR, generaal Gruenther, om de invoering van de Amerikaanse tactische nucleaire wapens in het Europese theater te coördineren.

Tot medio 1954 is het ontwikkelen van een eigen nucleair wapen eigenlijk geen thema in Frankrijk. De aandacht van politieke en militaire autoriteiten wordt volledig in beslag genomen door de oorlog in Indo-China en vervolgens in Algerije. Eind 1954 besluit men te beginnen met een eigen nucleair wapenprogramma. Het primaire doel hiervan is het verwerven van internationale status. In april 1958 wordt besloten om begin 1960 de eerste test te houden, die ook daadwerkelijk, zonder vertraging, plaatsvindt.

Ongeveer gelijktijdig, begin 1960, worden voor de eerste keer Franse ideeën op het gebied van nucleaire afschrikking gepubliceerd door generaal P.M. Gallois. In zijn *Stratégie de l'âge nucléaire* heeft hij het over het nivellerend effect van het atoom die een strategie *du faible au fort*, van de zwakke tegen de sterke, mogelijk maakt.

In 1964 publiceert generaal A. Beaufre in zijn boek *Dissuasion et Stratégie* opmerkelijke ideeën. Een kleine nucleaire macht kan met een beperkte

nucleaire inzet een grote geallieerde macht meeslepen in de inzet van nucleaire wapens. Hij noemt het de theorie van de *détonateur*; Frankrijk die het slaghoedje doet ontbranden. De meest substantiële bijdrage wordt echter geleverd door het *Centre de prospective et d'évaluation*. Dit instituut publiceert in 1966 een haalbaarheidsstudie naar een realistisch strategisch model in relatie tot de Franse ambities. Opmerkelijk is de radicale benadering: geen *flexible response* maar een zodanig hoge afschrikkingdrempel creëren, dat een agressor te allen tijde enorme, onaanvaardbare schade zal oplopen.

Invoering op het strategische niveau

Generaal De Gaulle heeft in 1958, wanneer hij opnieuw aan de macht

komt, één absolute prioriteit op veiligheidsgebied: het realiseren van een onafhankelijke Franse nucleaire *Force de frappe*. Hij laat programma's starten om een 'strategische driehoek' te ontwikkelen met een lucht-, grond- en maritieme component. Een *Force aérienne stratégique* (FAS) heeft voor hem een zeer hoge prioriteit.

In juni 1964 tekent hij een decreet waarin alleen de president van de republiek, de president van de *Conseil de Défense* (Raad van Defensie) en de *chef des armées* (CDS) toestemming kunnen geven om de nucleaire capaciteit te activeren. De Gaulle weigert in te gaan op het Amerikaanse voorstel om een multilaterale nucleaire component binnen de NAVO te creëren, een voorstel waarmee de Engelsen inmiddels wel akkoord wa-

défense nationale
études politiques - stratégiques - militaires
économiques - scientifiques

**Il n'y a pas de paix
sans justice, il n'y a pas
de justice sans pardon**
Jean-Paul II

**Le monde islamique
et les États-Unis**
Abderraouf OUNAÏES

**Pour un nouveau concept
de sécurité internationale**
WU Jianmin

La crise des armées
Bertrand LE MENESTREL

1

revue mensuelle
janvier 2002
10 €

Franse strategie

ren gegaan. De Gaulle stond bekend als weinig geïnteresseerd in een goed doordachte en verfijnde nucleaire doctrine en als iemand die snel op de knop zou drukken.

Zijn opvolger president Pompidou gaat veel omzichtiger om met de nieuwe capaciteiten. Hij houdt zich persoonlijk bezig met het integratieproces van de land- en maritieme componenten binnen de genoemde driehoek, die eind 1971 operationeel wordt. Hij geeft opdracht, naast het operationele commandocentrum 'Taverny' (ten noorden van Parijs), alternatieve commandocentra te bouwen in Houilles en Montverduin. Pompidou selecteert ook zelf functionarissen voor sleutelposities.

In het *Livre blanc* dat in juni 1972 wordt gepubliceerd, is de nucleaire driehoek opgenomen als operationele capaciteit en wordt ook een herziene doctrine gepresenteerd. Voor het uitgeschakelen van alle nucleaire capaciteiten zou een eventuele agressor een gigantische hoeveelheid middelen nodig hebben. In de doctrine wordt de maritieme capaciteit beschouwd als de capaciteit voor een tweede 'frappe' of slag. Volgens president Pompidou is zekergestellt dat een eventuele agressor moet rekenen op grote schade en enorme verliezen.

Tot het einde van de Koude Oorlog is de Franse doctrine er een van *représailles massives*. Représailles die in een strikt nationaal kader zouden worden uitgevoerd. Tegelijkertijd erkent Frankrijk in juni 1974, tijdens een NAVO-bijeenkomst in Ottawa, dat de Franse nucleaire capaciteit, evenals de Engelse, bijdraagt aan de versterking van de totale afschrikkingskracht van de NAVO. Pompidou's opvolger, president Giscard d'Estaing, heeft een nog restrictievere houding met betrekking tot een eventuele inzet van de Franse 'Force de frappe'.

Hoewel de Franse doctrine niet officieel wordt aangepast toont Giscard d'Estaing zich voorstander van het *no first use* principe. In zijn latere me-

moires bevestigt hij dat hij nooit als eerste tot de inzet van nucleaire wapens zou hebben besloten. Op eenzelfde lijn zit zijn *premier ministre* Raymond Barre. Barre is zich er terdege van bewust dat de Franse capaciteit het nucleaire evenwicht tussen de beide grote mogendheden kan verstoren, met alle consequenties van dien. Frankrijk wil in ieder geval voorkomen als 'slaghoedje' te fungeren of gebruikt te worden.

Meerdere presidenten op rij, Pompidou, Giscard d'Estaing en Mitterand, vonden dat de Franse capaciteit kwantitatief voldoende was en geen uitbreiding behoefde, maar dat kwalitatieve instandhouding noodzakelijk was. President Mitterand heeft gedurende zijn gehele ambtstermijn duidelijk laten weten dat hij de enige was binnen de republiek, die besliste over de inzet van de Franse nucleaire capaciteiten. Hiermee herriep hij het decreet van 1964.

De tactische doctrine

Generaal De Gaulle heeft niet nage laten ook het tactisch nucleaire wapen te integreren in het middelenspectrum. Het besluit hiertoe nam hij reeds in 1963. De uitvoering voor deze militaire toepassing moest in de tijd vooruit geschoven worden, vanwege het niet beschikbaar zijn van plutonium. In afwachting hiervan ging De Gaulle akkoord met het verwerven van dit type nucleaire wapendragers in de Verenigde Staten. Het betrof vliegtuigen en raketten 'grondgrond' en 'grond-lucht' ten behoeve van de in West-Duitsland gestationeerde Franse strijdkrachten.

Toen Frankrijk in juli 1966 de militaire structuur van de NAVO verliet, werd het gebruiksrecht door de Verenigde Staten ingetrokken. De formele reden voor het terugnemen van deze wapens was dat ze alleen binnen de geïntegreerde militaire structuur mochten worden ingezet. De feitelijke reden was echter de Franse weigering om het 'flexible response' principe toe te passen. Ingeval een nucleaire escalatie van een eventueel conflict in het Europese theater zou plaatsvinden,

Vliegdekschip Charles de Gaulle (nucleair aangedreven)

hetgeen alleen kon gebeuren als het Warschaupact het initiatief nam, dan konden de Franse troepen alsnog van de betreffende nucleaire wapens worden voorzien.

President De Gaulle bevestigde in 1969 nogmaals de noodzaak het Franse Eerste Leger zo snel mogelijk met tactische nucleaire wapens uit te rusten. Toch werden de eerste tactische nucleaire wapens (van Franse make) pas in 1974, aan het eind van de regeerperiode van president Pompidou, ingevoerd.

Het betrof de 'Pluton' raket (grondgrond) en de wapendragers van het type 'Mirage IIIE' en 'Jaguar A'. De beoogde toepassingen voor de nieuwe wapens waren enerzijds het aanvallen van grote vijandelijke concentraties en anderzijds het aanvallen van vaste, infrastructuurdoelen achter de Oder-Neissegrens. Een zuiver nationale afweging zou plaatsvinden over de wijze waarop en op welk moment de wapens eventueel ingezet zouden worden.

Twee jaar later, onder het presidentschap van Giscard d'Estaing, sluiten de Franse CDS (generaal Méry) en SA-CEUR (generaal Haig) een akkoord, waarin de inzet van de Franse tactische nucleaire wapens in het Duitse theater wordt geregeld. In het akkoord 'Méry-Haig' wordt overeengekomen dat op basis van wederkerigheid, veiligheid en effectiviteit worden gewaarborgd bij een inzet van dit type wapens.

In West-Duitsland ontstond grote onrust over een eventuele inzet van de Franse tactische nucleaire wapens. Deze onrust ontstond niet alleen vanwege de Franse tactische doctrine, maar ook vanwege de beperkte reikwijdte van de Franse raketten en vliegtuigen. Frankrijk was er alles aan gelegen de onrust te ontzenuwen. De Duitse onrust was mede aanleiding om in 1977 nieuwe wapenprogramma's op te starten; de raket 'Hadès' met een reikwijdte van 480 kilometer (in plaats van 120 kilometer voor de Pluton) en de 'Mirage 2000N', uitgerust met raketten met een reikwijdte van 300 kilometer. Tevens besloot men in deze periode de vliegdekschepen aan te passen voor een nucleaire taak.

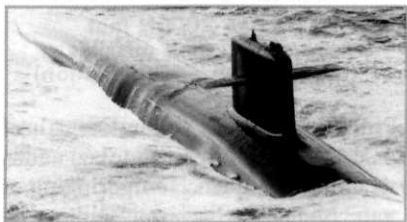
Vlak na deze beslissingen ontstond de Oost-Westcrisis door de stationering van de middellange afstandsraketten 'SS-20' aan de zijde van het Warschaupact. Het Amerikaanse antwoord volgde snel met de 'Pershing II' en de 'Tomahawk'. In 1987 kwam een eind aan de crisis door een akkoord dat beide groot-mogendheden het bezit van deze middellange afstandsraketten verbood. Frankrijk aarzelde langdurig of aan het overleg zou worden deelgenomen, uit vrees dat de nucleaire capaciteit van haar landmacht zou worden meegenomen in de onderhandelingen. Deze mogelijkheid was een ware obsessie voor de Franse diplomatie.

President Mitterand onderschreef bij zijn aantreden ongewijzigd de bestaande doctrine op strategisch niveau; een daad die volledig in lijn was met zijn voorgangers. Op tactisch nucleair niveau bracht hij echter onmiddellijk een koerswijziging aan. Zijn 'premier ministre', Pierre Maurot, verklaarde in 1982 dat:

het tactische nucleaire wapen het middel was om de afschrikkingen vergeldingscapaciteit op strategisch niveau te herstellen of te compenseren. Het gebruik zou betekenen dat de president van de Republiek in dat geval bereid was tot het uiterste te gaan.

Le Téméraire nucléaire aangedreven onderzeeboot van de Le Triomphant-klasse

Nucleair aangedreven onderzeeboot Le Triomphant van gelijknamige klasse

De toenmalige Franse CDS, général d'armée Jeannou Lacaze, voegde hieraan toe dat het gebruik van dit wapen een aantoonbaar militair effect moest hebben, hetgeen kon worden opgevat als een ultieme waarschuwing aan een potentiële vijand.

Voor wat betreft de operationele strategie kan worden toegevoegd dat de twee vliegdekschepen, inmiddels uitgerust met een nucleaire capaciteit, zouden worden ingezet in het kader van een ultieme vergeldingsslag. Bij zijn aantreden besloot president Mitterand dat hijzelf de enige was die tot inzet van nucleaire wapens kon besluiten, en dat de CDS de enige intermediair was naar de Franse strijdkrachten. Er bestond dus geen enkele delegatie naar andere (uitvoerings) niveaus, dit in tegenstelling tot de Amerikaanse en de Sovjetdoctrine.

De Franse doctrine na de Koude Oorlog

Na het einde van de Koude Oorlog is de doctrine natuurlijk herzien. De afschrikkingstrategie heeft nu louter tot doel oorlog te voorkomen, een nucleair conflict wordt niet meer waarschijnlijk geacht. Inzet van het nucleaire wapen wordt alleen in overweging genomen indien de vitale Franse belangen in gevaar komen. Een eventuele inzet van de Franse capaciteit zal plaatsvinden op het strategische niveau, 'massale vergelding' tegen vitale centra van een eventuele vijand.

De zogenaamde pré-strategische wapens dienen niet ter verlenging van een conventioneel conflict, maar als waarschuwingmiddel aan het begin van een strategische nucleaire operatie en zullen worden ingezet tegen militaire doelen. Bovendien wordt in de nieuwe doctrine nogmaals bevestigd dat de beslissing om nucleaire wapens in te zetten blijft voorbehouden aan de Franse president.

Pas in 1996 wordt formeel, per decreet, vastgelegd dat de president tot inzet is bevoegd en dat alleen de CDS tot uitvoering ervan is bevoegd. Hiermee wordt het decreet van 1964 herroepen.

De Franse nucleaire doctrine in de nieuwe strategische omgeving

In het voorjaar van 2000 verschijnen er artikelen in de Franse kranten met koppen als 'het einde van de nucleaire wapens'. In die periode zijn ruim 180 landen in New York verzameld om over het verdrag tegen de proliferatie van kernwapens (NPT) te praten. In feite zijn alle landen, met inbegrip van Frankrijk, het eens over de fasen die doorlopen dienen te worden naar een totale nucleaire ontwapening. Frankrijk is echter niet van plan zijn nucleaire capaciteit te ontmantelen. Is dat tegenstrijdig? Niet als je er een Franse interpretatie op loslaat. Lionel Jospin, de toenmalige 'premier ministre' verwoordde het in 1998 bij

een lezing aan het *Institut des hautes Etudes de Défense* (IHEDN) in Parijs als volgt:

...dat, omdat een algemene en totale ontwapening niet realiseerbaar is, het nucleaire wapen een noodzakelijk iets blijft.

Ziedaar, het probleem is dus opgelost. Toch heeft Frankrijk in de achter ons liggende periode een belangrijke bijdrage geleverd aan de non-proliferatie van nucleaire wapens. Nadat Frankrijk het NPT had geratificeerd, sprak zij zich uit voor het creëren van zones vrij van nucleaire wapens. Bovendien heeft het land veiligheids garanties gegeven aan staten die niet in het bezit zijn van een eigen nucleaire capaciteit. Na de laatste atoomproef in 1996 was Frankrijk, samen met het Verenigd Koninkrijk, het eerste land dat in 1998 het verdrag ondertekende dat atoomproeven volledig verbodt. Het is tot nu toe de enige 'nucleaire macht' die het eigen nucleaire onderzoekscentrum heeft gesloten. Bovendien is Frankrijk het enige land dat afstand heeft gedaan van zijn nucleaire 'grond-grond-raketcapaciteit'.

President Chirac noemt de Franse capaciteit het minimum om de Franse veiligheid te waarborgen. Hij legt het initiatief bij Moskou en Washington, want beide mogendheden bezitten in zijn ogen nog steeds een ruime overcapaciteit in vergelijking met Frankrijk en het Verenigde Koninkrijk. Daarnaast is Frankrijk, sinds het aantreden van president Bush in de Verenigde Staten, ongerust over de toekomst van het ABM-verdrag.

Proliferatie

De proliferatie van ballistische raketten en massavernietigingswapens, vooral bij 'regionale machten', beïnvloedt in sterke mate de afschrikingsdoctrine. Deze middelen vormen nu reeds een grote bedreiging voor de troepen die buiten het Franse grondgebied opereren. Binnen enkele jaren zullen deze wapens ook een directe bedreiging vormen voor het Europese grondgebied.

Mirage 2000N met ASMP-nucleaire missies (bevestigd aan middenpilon)

Mirage 2000N met ASMP-nucleaire missies (bevestigd aan middenpilon)

Proliferatie is niet nieuw maar heeft na de Koude Oorlog een totaal andere wending genomen. Terugdringing ervan is nauwelijks mogelijk, want zowel vraag als aanbod van wapens (vooral chemische en biologische) en overbrengingsmiddelen is enorm.

'Missile defence'

Hoe kijken de Fransen aan tegen de *missile defence* ideeën van de Amerikanen? Men ziet 'missile defence' niet als (enige) oplossing tegen ballistische dreiging en proliferatie. Men twijfelt bovendien sterk aan de technische en financiële haalbaarheid van het project. In de realisatie van honderd procent zekerheid gelooft men niet. Zal de publieke opinie genoeg nemen met een 'passief' 'defensief' beschermingssysteem? Actieve afschrikings- en vergeldingscapaciteit blijft in de ogen van de Fransen onontbeerlijk. Dientengevolge voorziet men geen revolutionaire verandering in de rol van het nucleaire wapen in de strijd tegen proliferatie en een grootschalige dreiging.

Ook op ethisch gebied kan, in de Franse optiek, het nucleaire wapen zich meten met een 'missile defence' systeem, omdat het als afschrikings-

wapen agressie voorkomt en dus niet hoeft te worden ingezet.

Technologische ontwikkelingen

Conventionele wapens worden steeds preciezer en dus effectiever. Maar kunnen deze wapens nucleaire wapens (deels) vervangen? In Frankrijk leeft deze discussie al meerdere decennia en ze is na de Koude Oorlog alleen maar intensiever geworden. Men ziet echter dat momenteel de 'MX' en 'Trident-2' raketten, de meest precieze in hun categorie, nog steeds uitgerust zijn met nucleaire koppen. Argumenten tegen 'conventionalisering' van de strategische nucleaire capaciteit zijn er volop. Voortschrijdende precisie, waardoor kleinere nucleaire ladingen nodig zijn, spreekt eveneens in het voordeel van nucleaire wapens. Bovendien worden beschermingsmaatregelen en -materialen die ontwikkelingen op conventioneel gebied 'compenseren' steeds beter.

Ook uit kosteneffectiviteit kan de voorkeur worden gegeven aan nucleaire wapens. Waar in bepaalde gevallen *massive destruction* technisch op conventionele wijze kan worden gerealiseerd, is dit financieel niet realiseerbaar in tegenstelling tot het gebruik van nucleaire wapens. Ten slotte houdt het nucleaire wapen zowel in de perceptie van de bezitter als in die van de potentiële tegenstander een andere betekenis in dan de meest moderne conventionele wapens en kan hierdoor bijdragen aan het voorkomen van een conflict, dan wel de escalatie ervan.

De nucleaire doctrine

Waar bevindt zich de Franse nucleaire doctrine in het zojuist geschetste kader? Het eenvoudigste is om president Chirac te citeren. In juni 2001 heeft hij de Franse positie als volgt verwoord tijdens een lezing aan het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie (KHID):

de Franse nucleaire capaciteit dient het doel onze vitale belangen (integriteit van het nationaal

grondgebied, inclusief de overzeese gebiedsdelen en het omringende maritieme gebied en luchtruim) te beschermen. Het uitoefenen van onze soevereiniteit en het beschermen van onze bevolking vormen hierbij tot op de dag van vandaag het middelpunt.

Met deze omschrijving zijn dus geen geografische grenzen te definiëren, de grenzen evolueren met de veiligheidssituatie mee. Deze onzekerheid is integraal deel van de Franse afschrikking. Het is voor een potentiële agressor dus onmogelijk om op de (geografische) grens van het toelaatbare te balanceren. Hij gaf in zijn toespraak eveneens duidelijk aan dat een agressor die de Franse vitale belangen bedreigt met chemische, biologische of nucleaire wapens, afhankelijk van de mate van inzet, snel de grens overschrijft.

Deze positie conflicteert met het 'no first use' principe. Frankrijk behoudt zich het recht voor om onder extreme omstandigheden, en binnen het internationale juridische kader dat zij mede ondertekend heeft, kernwapens te gebruiken. Het legitieme recht op zelfverdediging in artikel 51 van Het Handvest van de Verenigde Naties valt daar ook onder.

Frankrijk heeft momenteel geen specifieke vijand. Sinds 1997 staan geen nucleaire raketten meer geprogrammeerd en gericht op een potentiële vijand. De afschrikking is bestemd voor staten die de capaciteit en bereidheid zouden hebben om de Franse vitale belangen te bedreigen. De strategie moet discreet maar op continue en resolute wijze worden toegepast om geloofwaardig te blijven.

De relatie met de conventionele capaciteit is veranderd. In het verleden was een rol van de conventionele wapens het voorkomen van escalatie naar het nucleaire niveau. In de huidige context kan het nucleaire wapen binnen de Franse doctrine worden ingezet om politieke autoriteiten de mogelijkheid te geven te voorkomen

dat Frankrijk wordt gehanteerd door bedreiging van haar vitale belangen. Dit kan dus plaatsvinden in een stadium waarop het spectrum aan beschikbare conventionele middelen nog niet volledig is benut. De Franse president heeft deze positie als volgt verwoord:

het is onze capaciteit waarmee we aan een eventuele vijand kunnen tonen dat wij vastbesloten zijn onze vitale belangen te verdedigen.

Dit concept komt overeen met het principe van de 'ultieme waarschuwing' tijdens de Koude Oorlog. Het lijkt hedentendage een verouderd principe, maar in het geval van een regionale dreiging kan het concept nog steeds zijn waarde hebben.

De Europese veiligheidsgedachte

De Franse nucleaire capaciteit is gebaseerd op een louter nationaal concept, ontwikkeld met nationale technologie en nationale middelen. De nationale doctrine voorziet totale onafhankelijkheid op het gebied van planning en toepassing. Desalniettemin wordt door zowel politieke als militaire autoriteiten regelmatig een link gelegd met een Europese dimensie van de Franse afschrikingscapaciteit wanneer over lange-termijnperspectieven wordt gesproken.

Reeds het *Livre blanc* van 1994 suggereert dat het onmogelijk is een Europese strategische autonomie te ontwikkelen zonder nucleaire capaciteit. In oktober 1995 hebben de Franse president Chirac en de Britse premier Major het bestaan van gezamenlijke vitale belangen bevestigd. Beiden verklaarden zich niet te kunnen voorstellen dat de vitale belangen van de één in gevaar zouden zijn, zonder dat deze van de ander bedreigd werden. De Franse president heeft onlangs tijdens een rede aangegeven dat een additionele functie van het nationale nucleaire arsenaal is:

het bijdragen aan de veiligheid van partners en geallieerden in het

kader van de groeiende solidariteit tussen de landen van de Europese Unie.

Het is echter zo goed als uitgesloten dat Frankrijk op korte of middellange termijn een stukje soevereiniteit of autonomie zal afstaan aan Europa. Maar ja, aangezien Frankrijk binnen Europa voor zichzelf een leidende rol ziet weggelegd, is dat ook minder urgent.

De omvang van de nucleaire capaciteit wordt momenteel in zowel kwalitatief als kwantitatief opzicht, als voldoende gezien in relatie tot eerder in dit artikel aangegeven criteria. Ook beschikt Frankrijk momenteel over voldoende diversiteit in zijn middelen om in alle gevallen gepast te kunnen reageren, zelfs in het geval wanneer niet alleen de eigen vitale belangen worden bedreigd. Voormalig premier Jospin was echter van mening dat de capaciteiten wel met de dreiging mee dienen te evolueren. Hij verwees vooral naar de proliferatie van ballistische en massavernietigingswapens. Frankrijk moet in staat zijn, waar de dreiging zich ook mocht voordoen, haar afschrikking toe te passen. President Chirac bevestigde deze opvatting in 2001. Frankrijk moet daartoe in staat zijn

onder alle omstandigheden en ongeacht de plaats of de aard van de dreiging.

Literatuur

- Beaufre, André, Général. *Dissuasion et Stratégie*. Paris, Librairie Armand Colin, 1964.
Centre de prospective et d'évaluation. *L'Etude logique d'un modèle stratégique concevable pour la France*. Paris, 1966.
Gallois, Pierre-Marie, Général. *Stratégie de l'âge nucléaire*. Calmann-Lévy, 1960.
Livre Blanc, 1992.
Livre Blanc, 1994.
Poirier, Lucien, Général. *Des stratégies nucléaires*. Hachette, 1977.
Poirier, Lucien, Général. *La crise des fondements*. Economica, 1994.
Poirier, Lucien, Général et Chaliand, Gérard. *Le chantier stratégique*. Hachette-Pluriel, 1997.
Reydellet, Daniël. *Histoire des missiles nucléaires français*, l'Armement 55. 1996.